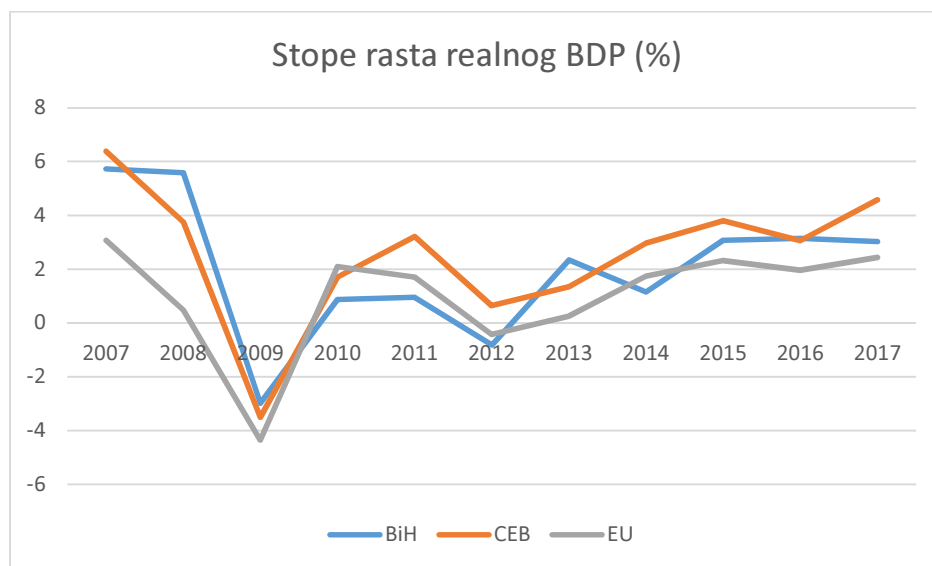

BDP analiza: I veličina je važna...

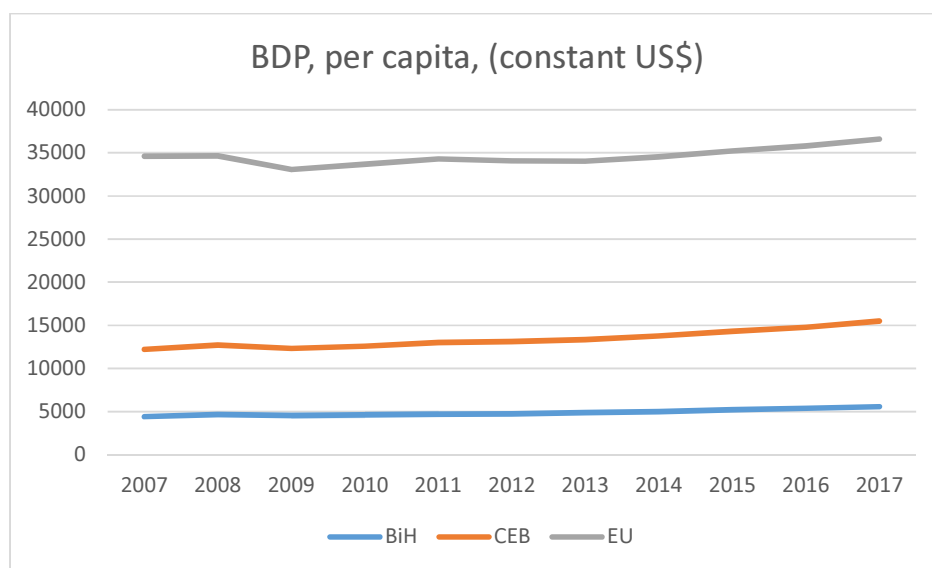
Većina ekonomskih diskusija i komparacija počinje (a previše često završava) sa osvrtom na stope rasta realnog BDP. Ove stope rasta nesumnjivo daju relativno jednostavan uvid u generalna ekonomska kretanja (i konjunkturu), te mogu poslužiti za ocjenu makroekonomskog učinka i laku, direktnu uporedbu sa drugim ekonomijama. Međutim, često previdamo da je taj uvid vrlo varljiv i površan, a ponekada čak navodi na pogrešne zaključke i proizvodi lažni utisak o (ne)uspješnosti ekonomskih politika.

Pogledajmo stope realnog rasta u posljednjih 10 godina za BiH i stavimo ih u perspektivu sa prosječnim stopama rasta za zemlje centralne Evrope i Baltika (CEB) i za EU. (Svi podaci su izvučeni iz baze podataka Svjetske Banke - World Development Indicators)

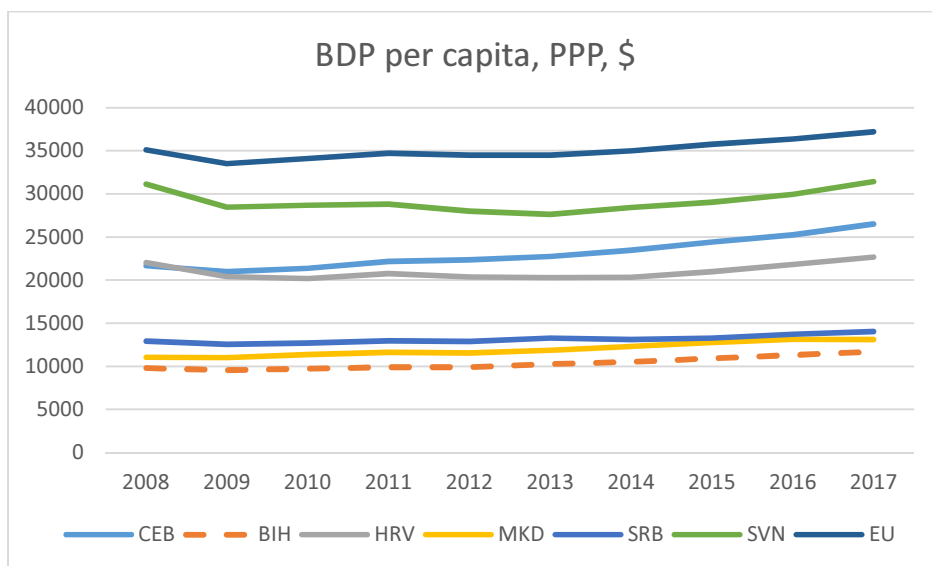
Prvi zaključak (prečesto zloupotrebļjavan i površno interpretiran) koji se nameće da je BiH relativno dobro prebrodila nedavnu krizu, recesija nije bila niti preduboka, niti preduga (u odnosu EU, ili na recimo Sloveniju i Hrvatsku). Nakon 2012. je nastavljen stabilan rast, koji je nadmašio prosječni rast unutar EU. Analiza bi se mogla dalje produbļjivati i proširivati, ali je u suštini nametnuta javna percepcija da domaća ekonomija uspjeva da se uspješno oporavlja i raste umjerenim stopama.

Međutim, pokazatelji o međugodišnjem rastu vrlo malo govore o veličini ekonomije i njenom relativnom zaostajanju u odnosu na druge ekonomije. Za tu perspektivu je neophodno uporediti apsolutne veličine (nivo BDPa), koje odlikavaju različite nivo razvijenosti i upitati se da li postoji proces konvergencije. Tek nakon toga možemo imati smisleniju ocjenu o potrebnim i ostvarenim stopama rasta. Iskoristimo BDP po glavi stanovnika izražen u konstantnim vrijednostima 2010US\$. Sasvim očito, BiH je relativnom poretku na istom nivou razvoja u zadnjih 10 godina, sa zaostatkom prema uporedivim ekonomijama regiona, a veoma daleko iza zemalja Centralne Evrope i Baltika (CEB), a pogotovo prema EU prosjeku.

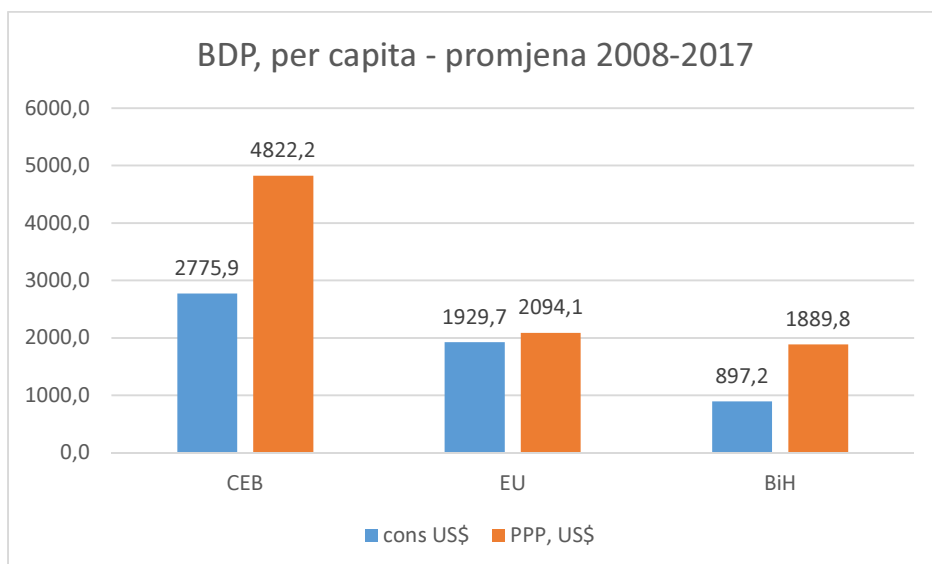

Direktna uporedba ovih nivoa nam kazuje da je BiH na otprilike 15% od EU prosjeka (ne zaboravimo, ovo nije poređenje samo sa najnaprednijim zemljama EU) i skoro tri puta manje nego zemalja iz grupe CEB.

Analiza se može dalje dograditi sa uzimanjem u obzir pariteta kupovne moći (PPP), (koji je za neke grupe roba i usluga ima smisla, ali za veliki broj su minorne razlike u cijenama – osnovni prehrambeni proizvodi, automobili, IT oprema itd.). U svakom slučaju, uzimajući u obzir PPP, opet dolazimo do vrlo do poraznog zaključka o stepenu razvoja, BiH je veoma daleko od EU prosjeka (1:3), a zaostajanje za CEB je takođe veoma ozbiljno (1:2).

Iz velikog jaza (razlike) u nivoima BDP po glavi stanovnika, zaključujemo da BiH spada u posljednju ligu ekonomskog prosperiteta i standarda u Evropi. Međutim, još jedna depresivnija činjenica je da se BiH linija tokom vremena sve više udaljava od linija EU i CEBa, jaz se povećava!!! U tu svrhu napravili smo analizu o promjeni BDP po stanovniku u periodu od 10 godina.

Poređenje promjene BDP per capita za period 2008-2017 pokazuje da BiH nije uspjela ni na koji način da zatvori *gap* u smislu nacionalnog dohotka, nego se on čak ozbiljno produbio. Drugim riječima, još više zaostajemo nego smo zaostajali prije 10 godina. Svakako, treba imati u vidu da je proteklih 10 godina period sa katastrofalnim ekonomskim potresom unutar EU, pa čak i u

takvim (vjerovatno neponovljivim) uslovima, su druge zemlje EU uspjele da naprave bolji ekonomski rezultat nego BiH. Primjer zemalja Centralne Evrope i Baltika (CEB) bi nam stoga trebao biti glavni pokazatelj o našem (ne)napredovanju, jer se radi o zemljama koje su po nivou razvitka i stepenu tranzicije mnogo uporedivije i primjenjivije za komparaciju. CEB zemlje su takođe, kao i BiH, u velikoj mjeri oslonjene na razvijene zemlje EU, pa su imali vrlo slične uslove za rast i oporavak. Njihovi rezultati još jasnije ukazuju na problem zaostajanja BiH, jer su te zemlje uspjele povećati dohodak po glavi za 2-3 puta više (zavisno koji pokazatelj posmatramo) nego BiH. CEB zemlje su porasle za 4822, a BiH za 1890, što znači da smo povećali zaostajanje za 2932 PPP \$!!! Time je zaostajanje BiH u odnosu na ove zemlje postalo još veće, iako ekonomska teorija poučava da zemlje na nižem stepenu razvoja imaju potencijal da brže rastu i postepeno konvergiraju. Poređenje sa EU pokazuje nešto manju razliku, ali u svakom slučaju je vrlo indikativno da nismo uspjeli nimalo smanjiti zaostajanje ni za tom grupom zemalja, koje su vrlo slabašno rasle i bile opterećene nevidenim finansijskim krizama.

Poanta ove kratke (i namjerno pojednostavljene) analize je da ukaže na iskrivljeno i nekompletno interpretiranje dinamike našeg rasta. Ako bi željeli ponuditi vrlo simplifikiran (i utemeljen) poučak, možemo tvrditi da domaći rast mora biti skoro trostruko veći od onog u EU ili dvostruko veća od CEB grupe zemalja, da bi se zaustavilo zaostajanje, a da je za ozbiljnu konvergenciju potrebno imati i još više stope rasta. Uzmimo u obzir da je potencijalni rast EU procenjen na 1,8%, onda bi naša ekonomija trebala da kontinuirano raste po stopama iznad 5% da bi se zaustavilo zaostajanje, a tek stope od 6% i više bi omogućile intenzivniju konvergenciju i osjetnije smanjivanje postojećeg jaza.

Iz te perspektive, aktuelne stope rasta od 2,5 do 3,5% izgledaju vrlo deprimirajuće i alarmantno, zar ne?

mr Amir Hadžiomerađić, Sarajevo *

*Izneseni stavovi i komentari su isključivo autorovi.